

До спеціалізованої вченої ради ДФ 26.007.043
у Національній академії внутрішніх справ
03035, Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук

Дьордя Володимира Івановича на дисертацію *Кучера Василя Михайловича*
**«Запобігання незаконному заволодінню вогнепальною зброєю, бойовими
припасами, вибуховими речовинами»**, подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Відгук підготовлений на основі вивчення тексту дисертації та
опублікованих за темою дисертації праць здобувача.

Актуальність обраної теми дисертації. Незаконне заволодіння
вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами
становить серйозну загрозу громадській безпеці в нашій країні. Суб'єктом
реалізації громадської безпеки, як відомо, є держава, діяльність якої, перш за
все, повинна бути спрямована на забезпечення умов, необхідних для
нормального розвитку особистості, інтересів, потреб, з одного боку, та до
нормативних вимог у галузі забезпечення прав людини – з іншого. Від якості
забезпечення державою громадської безпеки залежить не тільки динаміка
соціально-економічного розвитку країни, життєвий рівень населення, стан
правопорядку і моральності, але й місце України у світовій спільноті.

В першу чергу, суспільна небезпека від цих посягань полягає у тому,
що ці кримінальні правопорушення створюють умови для вчинення інших,
більш тяжких правопорушень – розбоїв, убивств, актів тероризму тощо.
Часто за допомогою зброї, яка була незаконно отримана, вчиняються
резонансні злочини. Звичайно, важливим є обмеження шляхів незаконного
заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими
речовинами.

Міжнародне співтовариство також визнає загрозу незаконного обігу
зброї не тільки як внутрішню проблему держав, а і як суттєвий чинник

впливу на транснаціональну організовану злочинність, включаючи незаконний обіг наркотиків, відмивання коштів, фінансування тероризму тощо. Неконтрольований обіг зброї набув організованого і транснаціонального характеру та є однією з визначальних детермінант злочинності. У зв'язку з цим проблема запобігання незаконному обігу зброї є актуальною та потребує відповідного вирішення. Сьогодні незаконний обіг зброї є одним із найбільш серйозних чинників, що сприяють погіршенню криміногенної ситуації, зростанню організованої злочинності, тероризму в країні і становить реальну загрозу як національній, так і громадській безпеці загалом.

В нашій країні також важливим аспектом є те, що вже котрий рік поспіль триває військовий конфлікт. Це, в свою чергу, негативно впливає на незаконний обіг зброї та провокує незаконне заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами. З'являються нові можливості та нові способи незаконного заволодіння цими предметами. Усе це свідчить про надзвичайну важливість та високий рівень актуальності вивчення окресленої проблематики, а також підкреслює своєчасність дослідження.

Тема дисертації Кучера Василя Михайловича відповідає Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015 – 2019 років, затвердженому Наказом МВС України від 16.03.2015 № 275, Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 та Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р, а також є складовою плану науково-дослідної роботи кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ.

Мета роботи – комплексний кримінологічний і кримінально-правовий аналіз незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами,

вибуховими речовинами, та розроблення на цій основі науково обґрунтованих заходів, спрямованих на запобігання ним. Вказана мета конкретизована у завданнях дослідження і реалізована у кінцевих висновках по дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується:

- аналізом сучасного стану розроблення проблем запобігання незаконному заволодінню вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами і використанням результатів для окреслення напрямків наукового пошуку у дослідженні;
- опрацюванням нормативно-правових актів національного законодавства у сфері обігу зброї, а також міжнародних нормативно-правових актів і договорів, ратифікованих Україною, у цій галузі;
- опрацюванням емпіричних даних, а саме – анкетування 213 співробітників правоохоронних органів, матеріали 47 архівних кримінальних проваджень за ст. 262 КК України, статистичні відомості Офісу Генерального прокурора «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» та «Єдиний звіт про осіб, які вчинили правопорушення» за 2016-2020 рр., а також відомості Державної судової адміністрації України;
- логічною обґрунтованістю зроблених висновків, належною аргументацією практичних рекомендацій, цілісністю і смисловою завершеністю тексту дисертації.

Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується:

- вдалим вибором обраних методів дослідження, а саме автор використовує системно-структурний метод (для класифікації детермінант вчинення незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами; для типізації злочинців), порівняльно-правовий метод (при аналізі чинного національного законодавства щодо вчинення незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими

припасами, вибуховими речовинами), документальний метод і статистичний аналіз (при узагальненні статистичних даних, вивчення матеріалів кримінальних проваджень по цій категорії злочинів) тощо.

- апробацією матеріалів дисертаційного дослідження на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах;

- відповідністю положень дисертаційної роботи сучасним доктринам кримінального права та кримінології.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в законотворчій, правозастосовній, науковій та науково-дослідній діяльності та навчальному процесі, що підтверджується актами впровадження результатів дисертаційної роботи.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи знайшли своє відображення в чотирьох статтях у наукових фахових виданнях України та інших держав, а також п'яти тезах доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (201 найменування на 22 сторінках) та додатків на 10 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 220 сторінок, із них основний текст – 159 сторінок.

Новизна положень, які виносяться на захист полягає у тому, що дисертація присвячена актуальним питанням, пов'язаним із запобіганням незаконному заволодінню вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами. Сьогодні шкода від цих злочинів не викликає сумніву, а тому виникає нагальна потреба у розробці низки сучасних теоретичних положень, практичних рекомендацій та пропозицій, які будуть мати значення для науки і практики запобігання цим явищам.

До найбільш вагомих наукових результатів, що становлять її новизну, належать такі:

– дисертантом визначено поняття незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами як одна з чотирьох альтернативних дій з викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин, або заволодіння ними шляхом шахрайства;

– запропоновано класифікацію способів вчинення незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, а саме виділено: (1) викрадення, вимагання та інші способи незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами у зв'язку зі злочинною діяльністю винної особи (для подальшого вчинення злочинів за допомогою цих предметів); (2) викрадення, вимагання та інші способи незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами з метою подальшого збуту цих предметів пересічними злочинцями, тобто вчинені загальним суб'єктом злочину; (3) викрадення, вимагання та інші способи незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами з метою подальшого збуту цих предметів службовими особами шляхом зловживання своїм службовим становищем; (4) «випадкові» викрадення, вимагання та інші способи незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами у зв'язку з вчиненням крадіжки чи іншого злочину проти власності, коли винна особа не знала про наявність цих предметів та умисел на незаконне заволодіння ними виник вже під час вчинення іншого злочину;

– розроблено типізацію осіб, що вчиняють незаконні заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, зокрема, виділено такі їх групи: професійні злочинці; спеціальні суб'єкти аналізованих кримінальних правопорушень; загальні суб'єкти аналізованих кримінальних правопорушень; випадкові злочинці.

Заслуговують на увагу пропозиції дисертанта щодо:

- удосконалення аналіз рівня, структури, динаміки та географії цих злочинів, зокрема, виявлено тенденції зниження кількості зареєстрованих незаконних заволодінь вогнепальною зброєю, вибуховими речовинами, бойовими припасами;

- здійснення комплексної кримінологічної і кримінально-правової характеристики незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, а саме досліджено елементи цих характеристик та проаналізовано аспекти кримінальної відповідальності за ці злочини;

- пропозиції низки напрямків комплексної системи заходів щодо підвищення ефективності запобігання аналізованим злочинним проявам на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях, у тому числі заходи загальної та індивідуальної превенції та напрямки удосконалення взаємодії правоохоронних органів у запобіганні цим злочинам;

- наукового обґрунтування необхідності застосування комплексного підходу у запобіганні незаконному заволодінню вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, що передбачає усунення виявлених детермінант цих злочинів та індивідуальну профілактичну роботу з певним колом осіб;

- пропозиції щодо організації взаємодії між правоохоронними органами та державними та недержавними установами і організаціями щодо питань запобігання незаконному заволодінню вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами.

Відмічаючи позитивні сторони рецензованої роботи, *варто звернути увагу на деякі недоліки, дискусійні положення, а також висловити зауваження і побажання.*

1. Однією з найгостріших проблем сучасного суспільного життя в Україні є тривалий військовий конфлікт. Дисертант у роботі (п.2.3.) досить слушно вказує на тому, що це є сучасним фактором детермінації незаконного

заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами. Крім того, в Розділі 3 дисертації також наводяться відомості про те, яким чином наразі здійснюється профілактична робота правоохоронних органів у цій галузі.

Зокрема, автор пише про те, що у підрозділах Національної поліції запроваджено низку заходів із протидії незаконному обігу зброї. Такі заходи спочатку були втілені на прилеглих до бойових дій територіях – у Донецькій та Луганській областях. Однак з огляду на криміногенну ситуацію, для ефективного перекриття витоку зброї з території проведення операції Об'єднаних сил в мирні регіони досвід роботи поліції Донеччини та Луганщини був впроваджений у суміжних областях – Дніпропетровській, Запорізькій, Харківській та Херсонській. Ці заходи проходять у тісній взаємодії з військовими та правоохоронними підрозділами, а також перевізниками, представниками служб доставки вантажів. Зокрема створені додаткові стаціонарні та мобільні блокпости на окремих ділянках автотрас Дніпропетровської, Запорізької та Харківської областей, запроваджено перевірки у відділеннях експрес-доставки поштових відправлень, що надходять з Донецької та Луганської областей, та патрулювання залізничних та автовокзалах із залученням службових собак. Крім того, потяги, що рухаються із зони ООС, перевіряються на відсутність вибухонебезпечних предметів і по ходу руху. Таким чином, забезпечується подвійний контроль та кількарівневий захист жителів мирних областей (с. 141).

З огляду на те, що в комплексі причин і умов незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами автор підкреслює важливість цього фактору, вбачається необхідним вплив саме на нього. Однак у пропозиціях щодо впровадження заходів запобіжної діяльності чомусь цей аспект не висвітлено, дисертант не вказує, як можна удосконалити цю діяльність та не пропонує нових рішень цієї проблеми. Хотілося б почути пропозиції дисертанта в цьому напрямку, з огляду на проведене дослідження.

2. В підрозділі 1.1 дослідження автор розглядає деякі проекти законів, що мали б регулювати обіг зброї в нашій країні. Аналіз проектів є досить цікавим та містить перелік цих документів, які пропонувалися в різні роки, починаючи з 2002 р. Автор звертає увагу на те, що станом на 2020 рік в Україні було на розгляді два законопроекти, якими повинен був регулюватися обіг зброї. Сьогодні Україна залишається єдиною державою в Європі, яка не має власного закону, який би регулював обіг цивільної вогнепальної зброї. Тому сьогодні порядок придбання та реєстрації зброї визначено «Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» затверджено Наказом МВС від 21.08.1998р. № 622. Погоджуючись з дисертантом стосовно необхідності прийняття окремого Закону, який би регулював цю галузь суспільних відносин, хотілося б звернути увагу на те, що автором не представлено власне бачення розв'язання цієї проблеми. Так, звичайно, закон потрібен. Але як вважає дисертант – чи повинен бути прийнятий якийсь із тих проектів, що наразі розглядаються Верховною Радою України, чи можливо, з огляду на тематику дисертаційної роботи, повинні бути враховані якісь зміни – залишається незрозумілим. Хотілося б дізнатися думку дисертанта з цього приводу.

3. Залишається незрозумілим фрагментарне визначення елементів складу кримінального правопорушення, передбаченого диспозицією ст. 262 КК України. Адже автор поставив за мету комплексний кримінологічний і кримінально-правовий аналіз незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, та розроблення на цій основі науково обґрунтованих заходів, спрямованих на запобігання ним. В свою чергу, кримінально-правовий аналіз займає лише один підрозділ

дослідження, де проаналізовано питання кримінальної відповідальності за ці кримінальні правопорушення, історичний аспект її виникнення, а також склад цього кримінального правопорушення. Було б доцільно детальніше звернути увагу на ознаки його складу для більш розкритої кримінально-правової характеристики.

4. Вже понад рік у нашій країні діють карантинні обмеження, введені у зв'язку із розповсюдженням гострої респіраторної хвороби, яку спричинює коронавірус SARS-CoV-2 (коронавірусна хвороба COVID-19). Відповідно до відомостей незалежного Центру безпекових досліджень «СЕНСС», в Україні з'явилися нові тенденції та ризики для безпеки населення у галузі незаконного обігу зброї. На жаль, на сторінках дисертаційної роботи не проаналізовано питання, чи вплинуло запровадження карантинних обмежень на тенденції незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами в нашій країні та чи змінилася статистична картина у зв'язку з цими подіями. Наразі ми маємо досить динамічну картину змін у детермінації злочинності, у тому числі – незаконного заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами. Однак залишається незрозумілим, чи мали місце якісь зміни саме у зв'язку із запровадженням вказаних обмежень.

5. В Додатках Г та Д до дисертаційної роботи автор наводить результати проведеного анкетування співробітників правоохоронних органів та вивчення архівних матеріалів кримінальних проваджень. Однак, в роботі не представлений аналіз, аналітична довідка до цих результатів, яка б дала змогу наочно оцінити ці результати. Автор лише частково аналізує отримані емпіричні відомості на сторінках роботи, однак ці результати не проаналізовані комплексно. Цікаво було б побачити аналітичні звіти стосовно проведеного вивчення масиву емпіричних відомостей та як це вплинуло на результати дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Проведений аналіз дисертаційної роботи дає можливість зробити висновок про те, що

рецензована робота містить наукові положення і науково обґрунтовані результати у сфері запобігання незаконному заволодінню вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами в Україні.

Висновок. Дисертація за темою: «Запобігання незаконному заволодінню вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами» **відповідає** вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03 квітня 2019 р. № 283), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759), та пп. 9–12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а її автор, **Кучер Василь Іванович**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 - Право.

Офіційний опонент –

кандидат юридичних наук,
т.в.о начальника управління кадрового
забезпечення Головного управління
Національної поліції
в Закарпатській області

Володимир ДЬОРДЯЙ

«28» березня 2021 року

Підпис Дьордя В.І. засвідчую

Заступник начальника Головного управління
Національної поліції в Закарпатській області –
начальник кримінальної поліції
підполковник поліції

Руслан ОСТРОУХ

«28» 03 2021 року

